

Arqueologia Industrial

Butlletí
d'Arqueologia Industrial
i de Museus de Ciència i Tècnica

de Gràcia, aprovat el desembre del 2020, dins del Conjunt del Mercat de l'Abaceria Central.

Actualment, i fruit de les actuacions realitzades al mercat des de l'any 2015, quan per part de l'Institut Municipal de Mercats s'iniciaren gestions per remodelar-lo i actualitzar-lo seguint la programació per a tots els mercats municipals, des de fa anys només resta dempeus l'estructura metàl·lica original, una vegada eliminada la coberta de fibrociment, col·locada en una intervenció del 1967 i els tancaments laterals, situació que provoca la progressiva degradació d'una estructura protegida. En efecte, la fitxa de protecció patrimonial vigent diu, en referència amb el mercat, que "Qualsevol intervenció en l'edifici haurà de promoure el manteniment de la volumetria i de l'estructura metàl·lica conformadora".

Tanmateix, el "Projecte de Reforma Integral del Mercat de

l'Abaceria Central, situat a la Travessera de Gràcia, 186", aprovat el novembre del 2022, preveu l'enderroc de l'estructura, la seva retirada "per raons de seguretat" i la seva substitució per una replica "exacta".

En els darrers mesos un grup de particulars i d'entitats interessades en la protecció del patrimoni i l'estudi de les estructures (AADIPA, AMCTAIC i ACE) han denunciat la situació davant l'Ajuntament de Barcelona (els regidors de les àrees corresponents) i els seus tècnics, i estan a l'espera d'una resposta que s'ha endarrerit per les eleccions municipals i canvis conseqüents. Continuen les gestions amb els nous responsables municipals, donada la urgència que l'Institut Municipal de Mercats manifesta.

Incorporem l'enllaç a l'article de Jordi Palmer aparegut al diari *El nacional* el 12 de març i l'escrit del professor Ramon Graus de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona.

Crida a conservar l'estructura original del mercat de l'Abaceria: "Fa la sensació que molesta"

Llegiu l'article complet a [ElNacional.cat](https://www.elnacional.cat)

Sobre el mercat d'Abaceria Central (1893)

Ramon Graus

Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona

El mercat va néixer d'una iniciativa privada que volia utilitzar el solar que havia ocupat la fàbrica Puigmartí. Aquest origen és important de destacar-lo, ja que es tractava de prioritzar un cobert, en aquella època en deien "tinglado", que acollís els llocs de venda d'un mercat i fes la competència als mercats municipals de la plaça de la Revolució i de la plaça de la Llibertat. Per tant, l'exigència d'economia era condició d'entrada.

Per reduir al màxim la inversió del cobert es va anar a cercar l'arquitecte Joan Torras Guardiola, que va dissenyar un edifici molt diferent dels mercats que construïa La Maquinista Terrestre y Marítima per a l'Ajuntament de Barcelona (Sant Antoni, Concepció, Llibertat, Hostafrancs, Barceloneta) [https://youtu.be/eFTtC-ss_CY]. Front l'arquitectura del ferro de caràcter monumental del municipi ara es plantejava

una arquitectura eficient, i prou. El gran crític anglès de l'arquitectura James Richards comentava que aquest tipus d'edificis del segle XIX pertanyien a una nova tradició: la "tradició funcional". Pertànyer a la tradició funcional vol dir que res és sobrer (l'estructura aguanta, el teulat treu l'aigua i para el sol) i que és el reflex de l'empenta de la mentalitat industrial. Per a Richards, aquests pocs edificis funcionals del segle XIX anticiparien la revolució de l'arquitectura moderna del segle XX.

Aquest caràcter no monumental permet explicar tot l'edifici. Torras havia abandonat l'ús del ferro colat (el sistema antic de construir) i havia optat per treballar amb perfils de ferro laminat estàndards. No hi ha decoració aplicada de cap mena. On és el valor de l'estructura? En la seva simplicitat i esveltesa. La coberta corbada a dos nivells és suportada per uns arcs de gelosia de ferro. Tot sembla que floti perquè Torras ha disposat uns llargs finestrals a l'arrencada dels arcs. El contrallum enlluerna i no permet a l'ull entendre com s'aguanta la coberta. En realitat, tot és aguantat per uns pilars de ferro molt primis i alts, de manera que es pot percebre tot l'interior com un recinte únic. Per aquestes raons es pot qualificar el mercat de l'Abaceria com l'obra mestra de Torras a Barcelona.

Arqueologia Industrial

Butlletí

d'Arqueologia Industrial
i de Museus de Ciència i Tècnica

Sobre el valor patrimonial del mercat

El Catàleg de Patrimoni Arquitectònic de l'Ajuntament de Barcelona vigent protegeix l'edifici en el nivell de protecció C (béns amb elements d'interès). Quan detalla la protecció indica: "Qualsevol intervenció al mercat haurà de promoure el manteniment de la volumetria i de l'estructura metàl·lica configuradora."

[<https://ajuntament.barcelona.cat/informaciourbanistica/cerca/ca/fitxa/2693/--/--/cp/>]

L'instrument legal del municipi protegeix, doncs, el volum exterior de l'edifici i l'estructura metàl·lica de Torras. Si no es vol conservar l'estructura, primer s'hauria de treure l'edifici del catàleg pel procediment que escaigui.

Poques estructures metàl·liques dissenyades i construïdes per Torras resten dempeus. Ja fa anys que van desaparèixer el palau de la Indústria i el de Belles Arts de l'Exposició de 1888, els frontons Barcelonès i Condal o el mercat de Sant Lluís de Lleida. Resten encara les estructures que va fer per als mercats del Clot i de Poblenou (aquesta darrera oculta) i la que va fer el seu fill per a la Boqueria. Per això es fa estrany que no s'apliqui el que ja diu la norma vigent a la ciutat i se'n conservi l'estructura.

Ara a la premsa es diu: "Quant a l'estructura metàl·lica d'aquest històric mercat centenari, que fins ara s'ha mantingut dret, els arquitectes van anunciar que «no té prou

fortalesa» per suportar el nou mercat i que s'haurà de retirar per seguretat. Al seu lloc s'instal·larà una rèplica exacta, sota la supervisió del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, que estarà feta amb un material que sí que compleixi els requisits tècnics."

[<https://www.elperiodico.cat/ca/barcelona/20221127/barcelona-aprova-projecte-nou-mercado-abaceria-gracia-79154427>].

El sense sentit d'una rèplica

A Barcelona hem construït en els darrers trenta anys tres rèpliques: el pavelló alemany de Mies van der Rohe a l'Exposició del 29 a Montjuïc, el Pavelló de la República del 37 a Horta i l'interior de la sala del Gran Teatre del Liceu. Es tractava de tres edificis que s'havien perdut (dos de desmuntats a la seva època i un d'incendiat) i es va decidir de replicar-los pel valor emocional, simbòlic, artístic que havien tingut. Té sentit; si perds quelcom, pot ser interessant reconstruir-lo. Aquest no és el cas del mercat de l'Abaceria, l'estructura original és allà, potser està maltractada pel temps i ha sofert un deficient manteniment, però és allà.

És evident que si es vol excavar el 100% del subsol per fer-hi tres plantes soterrànies, l'estructura del mercat molestarà on és ara, però d'altres edificis a Barcelona s'han excavat sense desmuntar, des del Caixaforum fins al mercat de Sant Antoni. Només caldria trobar la solució adequada d'explotació comercial i de capacitat tècnica.

